

Försvarsutskottets betänkande

1976/77:11

med anledning av propositionen 1976/77:85 om åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet jämte motion

I betänkandet behandlas förslag som regeringen – efter föredragning av statsrådet Burenstam Linder – har förelagt riksdagen i propositionen 1976/77:85 (handelsdepartementet). Vidare behandlas motionen 1976/77:1446, yrkandet I.

Försvarsutskottet har inhämtat yttrande över propositionen och motionsyrkandet från näringsutskottet. Yttrandet fogas till betänkandet som bilaga.

1. Försörjningsberedskapen m. m. på skoområdet

Regeringen har i propositionen (s. 2–54)

dels gett riksdagen till känna vad föredragande statsrådet har anfört om försörjningsberedskapen m. m. på skoområdet,

dels föreslagit riksdagen att godkänna de åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet som föredragande statsrådet har förordat.

Propositionen

Föredragande statsrådet (handelsministern) har i huvudsak anfört och förordat följande.

Försörjningsberedskapen m. m. på skoområdet

Tillfredsställande försörjningsberedskap är en av förutsättningarna för att Sveriges säkerhetspolitiska mål skall kunna uppnås. Handelsministern ansluter sig till bedömningen att beklädnadsområdet – skoförsörjningen inbegripen – bör hänföras till en kategori av förnödenheter, för vilka det är särskilt viktigt att en viss minimistandard verkligen skall kunna säkerställas i ett krisläge.

Grundläggande för planeringen inom det ekonomiska försvaret är den försörjningsuthållighet och den försörjningsstandard som man eftersträvar samt omfattningen av den utrikeshandel som förutsätts vara rimlig under en avspärning.

Handelsministern avser att vid ett senare tillfälle föreslå regeringen att lämna förslag till riksdagen om *u t h å l l i g h e t* på beklädnadsområdet i dess helhet. Beträffande skoområdet anser han dock att statsmakterna redan nu har ett tillräckligt underlag för att ta ställning till försörjningsuthålligheten för

perioden 1977/78–1981/82. Uthålligheten på detta område bör enligt hans mening bestämmas med utgångspunkt i en avspärningssituation under ca ett år – följd av en efterkristid av ungefär den längd som har studerats i försöken med långsiktplanering inom det ekonomiska försvaret.

Beträffande försörjningsstandard vid en kris innebär handelsministerns anförande att han inte tar ställning till enskildheter i följande utredningsförslag (Skor i kristid, Ds H 1976:7).

Alla människor i åldern 15–70 år bör ha tillgång till minst ett par grova skor som kan användas utomhus i kallt och fuktigt väder samt ett par gummistövlar. Barn i åldern 1–14 år bör kunna tilldelas ett par grova lågskor eller kängor varje år och ett par gummistövlar vartannat år. Barn som är 1–2 år gamla bör härutöver få ett par tunna läderskor varje år. Tilldelningen till barn under det första året av en kris skall kunna halveras med hänsyn till befintliga skor i hushållen vid krisens början. För personer som är äldre än 70 år förutsätts en tilldelning av ett par grova läderskor för en treårig kris. Tilldelningen av arbetsskor inkl. skyddsskor bör motsvara förbrukningen under normala förhållanden. Träskor skall kunna användas i ökad utsträckning och ersätta främst tunna läderskor. En särskild tilldelning beräknas för personer som övergår från inomhusarbete till arbete utomhus.

Handelsministern räknar med att civilbefolkningen bör kunna i viss mån tillgodoses med kängor och pjäxor utöver de behov av arbetsklädnad o. d. som utredningen har räknat med. Han kan emellertid inte dela vissa remissinstansers åsikt att varje person generellt bör kunna garanteras ett par kängor/pjäxor.

Mer än 80 % av förbrukningen av skor, exkl. träskor, tillgodoses med import från andra länder. För en avspärning av lång varaktighet är det enligt handelsministerns mening inte rimligt att förutsätta annat än att en viss import skall kunna upprätthållas på detta område. Han framhåller dock att varje beräkning av möjlig krisimport innehåller ett mått av osäkerhet och påpekar att behovet av produktionskapacitet är relativt känsligt för förändringar i antaganden om krisimport.

Ett effektivt ransoneringssystem minskar kostnaderna för försörjningsberedskap. Handelsministern anser det önskvärt att ha selektiva inslag i ransoneringssystem på detta område, dvs. att man tar hänsyn till om individ eller familj faktiskt behöver nya skor den första tiden av en kris.

När det gäller olika sätt att upprätthålla en försörjningsberedskap i fråga om skor framhåller handelsministern att han anser att det f. n. varken är ekonomiskt rimligt eller praktiskt möjligt att bygga försörjningsberedskapen på central lagring. Lagring i hushållen utöver normal garderobsreserv kan i vissa situationer vara ett komplement till andra metoder. Sådan lagring ger emellertid alltför ojämna och osäkra resultat för att man i större utsträckning skall våga bygga den framtida skoförsörjningen i kristid på den.

Handelsministern anser inte att det är en praktiskt framkomlig väg att bygga försörjningsberedskapen när det gäller skodon på en industri som helt

ligger i malpåse. Däremot anser han att en industri i malpåse kombinerad med en levande industri är en tänkbar möjlighet. Avvägningen mellan löpande produktion och malpåsekapacitet får på sikt bestämmas av den fortsatta utvecklingen.

God tillgång på reparationsverkstäder är ett värdefullt komplement till en löpande produktion. Denna fråga bör enligt handelsministern ägnas stor uppmärksamhet i det fortsatta planeringsarbetet.

Behovet av fredstida produktionskapacitet har beräknats något olika av olika instanser. Med syftning på ett av de senaste utredningsförslagen på skoområdet (Ds H 1976:7) uttalar handelsministern följande (prop. s. 42-43):

I den av utredaren använda beräkningsmetoden ingår uttryckliga förutsättningar i fråga om innehav, slitage och behov av skor. Förenklingar måste göras i detta sammanhang. Vidare måste antaganden göras om möjlig lageravveckling, import och resultat av skiftgång i skoindustrin. Det är självklart att många av antagandena kan diskuteras. Knappast på någon punkt kan man använda förutsättningar mot vilka invändningar inte i något avseende kan riktas. Remissyttrandena belyser väl de problem som föreligger på detta område. De svårigheter som finns att på alla punkter finna oomtvistade förutsättningar minskar emellertid inte behovet av väl strukturerade beräkningsmetoder. Den metod utredaren använt svarar enligt min mening väl mot tankarna i det planeringssystem som numera används inom det ekonomiska försvaret. Genom de variationer som utredaren gjort av förutsättningar m. m. täcks ett brett fält av tänkbara kriser.

Jag kan således i princip ansluta mig till den uppläggning av analysen som utredaren har använt. Jag har i det föregående redovisat min inställning till vissa av de antaganden han har gjort. Jag finner inte anledning att häruöver ta ställning till enskildheter i de förutsättningar han har använt och de synpunkter som remissinstanserna fört fram. Med utgångspunkt i de resultat som presenterats i promemorian Skor i kristid och de synpunkter som har framkommit vid remissbehandlingen anser jag att det nu finns en god grund för att ange de krav på skoproduktion i landet som försörjningsberedskapen kan anses ställa.

Enligt handelsministerns mening bör försörjningsberedskapen på skoområdet kunna tillgodoses vid en årlig produktion om ca 2 miljoner par. Detta är en produktionsnivå som bör säkerställas. Med hänsyn till osäkerheterna i beräkningsförutsättningarna och det värdefulla i att upprätthålla tillräckliga underleverantörs- och servicesystem förordar handelsministern att strävan bör vara att upprätthålla en produktion av 2,5 miljoner par per år. För denna nivå talar enligt handelsministern även det förhållandet att skoindustrin är och kan förväntas fortsätta att vara spridd regionalt och att många skoföretag har mycket stor betydelse för de orter där de är belägna. Skillnaden mellan nivån 2,5 miljoner par och nuvarande produktionsnivå om ca 3 miljoner par utgör ett nödvändigt buffertutrymme i samband med de åtgärder för omstrukturering som handelsministern förordar. Han framhåller att det i stor utsträckning beror bl. a. på de statsfinansiella kostnaderna i vilken utsträck-

ning man skall kunna upprätthålla en produktion av 2,5 miljoner par läderskor.

De åtgärder till stöd för skoindustrin som handelsministern föreslår bör enligt hans mening leda till att man får bättre förutsättningar att med lönsamhet tillverka läderskor inom landet. Om produktionen av läderskor trots detta fortsätter att minska kan det bli nödvändigt att komplettera den löpande produktionen med en produktionskapacitet i malpåse.

Åtgärder till stöd för skoindustrin

För att en produktion av ca 2 miljoner eller helst 2,5 miljoner par läderskor skall kunna upprätthållas i Sverige anser handelsministern att olika åtgärder bör vidtas. En sådan åtgärd är att staten medverkar till att skoindustrin får en lämpligare struktur. En annan är att staten ger fortsatt stöd till produktivitetshöjande investeringar. Staten bör vidare kunna förklara sig beredd att teckna avtal med företagen om upprätthållande av en viss produktion och produktionskapacitet.

En omstrukturerings av skoindustrin genom sammanläggning av små företag till större enheter bör enligt handelsministern ge vissa fördelar. Samtidigt framhåller han att stora företag inte nödvändigtvis har bättre förutsättningar att leva vidare än små. En omstrukturerings får, menar handelsministern, därför inte ske efter i förväg helt låsta modeller utan bör praktiskt växa fram på frivillighetens grund. Omstruktureringsen bör ske i samarbete med berörda företags fackliga organisationer. Statens roll bör vara att stimulera till en önskvärd omstrukturerings och effektivitetshöjning hos skoindustrin. En särskild *delegation* bör bildas med uppgift att leda och samordna ett sådant arbete, bl. a. genom att förhandla med skoföretag om olika stödformer. Handelsministern räknar med att omstruktureringsen i huvudsak bör kunna vara genomförd före utgången av år 1978.

Under omstruktureringsfasen kan det visa sig att den önskade omstruktureringsen endast kan ske genom att vissa ägarförhållanden ändras. En möjlighet är då att ett företags egen personal övertar företagets verksamhet. En annan är att andra företag eller företagare övertar verksamheten.

För att göra det möjligt för lämpliga företag, företagare eller anställda att förvärva skoföretag eller delar av företag, t. ex. en viss produktionslinje, föreslår handelsministern att ett särskilt *skostrukturlån* skall kunna utgå och motsvara högst 75 % av köpeskillingen. För att få låna skall förvärvaren – utöver att möta de krav som måste ställas på förvärvets strukturfrämjande effekt och köpeskillingens rimlighet – åta sig att garantera en viss produktion och produktionskapacitet för en viss tidsperiod. Strukturlånen avses vara ränte- och amorteringsfria och skrivas av årligen under avtalsperioden, under förutsättning att företaget uppfyller sina åtaganden. Handelsministern betonar att det inte är fråga om att allmänt lösa ut de nuvarande ägarna. Han fäster särskilt avseende vid att en omstrukturerings kan genomföras på frivillig

väg. De företag som inte anser det fördelaktigt att ingå i en större företagsbildning bör inte i konkurrenshänseende lida skada av att avstå från detta. Den särskilda delegationen avses vid behov förhandla om skostrukturlån.

Stödåtgärder under omstruktureringsfasen kan bli aktuella för att undvika nedläggning av skoföretag som råkar i svårigheter innan man hinner att genomföra strukturomvandlande insatser. Handelsministern räknar härvid med s. k. *försörjningsberedskapslån*, en låneform som inrättades genom beslut av riksdagen våren 1976 (prop. 1975/76:206, NU 1975/76:70, rskr 1975/76:415) och som han nu föreslår skall bli ändrad i tekniskt avseende.

Försörjningsberedskapslån skall kunna lämnas företag som bedöms ha en roll att spela för försörjningsberedskapen i den framtida skoindustrin. Lånets storlek bör fastställas på grundval av en av företaget lämnad offert avseende kostnaderna för att under en avtalad period, dock längst t. o. m. den 31 december 1978, upprätthålla en viss överenskommen produktion och produktionskapacitet. Lånet avses vara räntefritt och kunna skrivas av om låntagande företag uppfyller sina åtaganden. Lånet bör utbetalas för högst ett år i taget och så att lånetiden anpassas till företagets bokslutsperioder. Avskrivning sker i samband med bokslut. Storleken av det lån som kan utgå till företag får bestämmas från försörjningsberedskapsmässiga och företagsekonomiska utgångspunkter. Staten avses få full insyn i de företagsekonomiska förhållandena inom företag som har fått försörjningsberedskapslån. Den särskilda delegationen avses få till uppgift att vid behov förhandla med företag om försörjningsberedskapslån.

En omstrukturerad skoindustri kan inrymma nybildade företagsgrupper som inte helt kan uppnå full kostnadstäckning. I sådana fall räknar handelsministern med att s. k. *offertförfarande* kan aktualiseras. Detta innebär att företagsgruppen lämnar offert till staten avseende merkostnaden för att i beredskapssyfte upprätthålla viss löpande produktion och produktionskapacitet för en viss tidsperiod och att staten efter analys och förhandlingar träffar avtal med företaget om att köpa denna beredskapstjänst av företaget. Offertförfarandet bör vidare kunna användas då företag åtar sig att underhålla sådan maskinutrustning som har lagts i malpåse eller svara för utbildning av personal som i ett krisläge avses sköta den utrustning som har lagts i malpåse. Det bör ankomma på den särskilda delegationen att vid behov förhandla med företag om sådana avtal, grundade på offerter.

Handelsministern anser att det finns anledning dels att i många fall söka kombinera en omstrukturering med investeringar, dels att främja investeringar hos företag som inte önskar ingå i de nya grupperingarna. Han räknar därför med att det även i fortsättningen behövs möjligheter till särskilt investeringsstöd i form av *avskrivningslån* och *statlig kreditgaranti*. Under omställningstiden bör det ankomma på den särskilda delegationen att vid behov förhandla med skoföretag om ränte- och amorteringsfria avskrivningslån.

I de fall då den särskilda delegationen avses kunna förhandla om stödformer räknar handelsminister med att det skall ankomma på överstyrelsen för ekonomiskt försvar att teckna slutliga avtal om stöd med företagen.

Handelsministern anmäler att han – om de föreslagna stödåtgärderna genomförs – avser att föreslå regeringen en liberalisering av gällande importrestriktioner beträffande skor och gummistövlar.

Handelsministern lämnar också synpunkter i fråga om detaljhandelsprissättningsmetod när det gäller skor. Enligt hans mening skulle en mera differentierad prissättning inom detaljhandeln kunna utgöra ett värdefullt stöd för den svenska beklädnadsindustrin. Hans förhoppning är att man genom frivilliga åtaganden från branschens sida skall kunna komma fram till en rimlig lösning i denna fråga.

Motionen

I motionen 1976/77:1446 av herr Brännström m. fl. (s) yrkas – såvitt nu är i fråga (yrkandet 1) – att riksdagen, med avslag på propositionen i denna del, godkänner de åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet som förordats i motionen.

Utskottet

Försörjningen med livsmedel, beklädnadsvaror, bränsle för uppvärmning och läkemedel har avgörande betydelse för befolkningens fortlevnad och samhällsaktivitet i ett allvarligt krisläge.

Strukturomvandlingen inom svensk industri och handel påverkar landets försörjningsberedskap. På senare år har ägnats stor uppmärksamhet åt denna beredskap i fråga om beklädnad, inte minst såvitt gäller skodon.

Som grund för regeringens förslag om åtgärder till stöd för skoindustrin redovisas i propositionen beräkningar, synpunkter och ställningstaganden beträffande *behover av framtida produktionskapacitet*. Dessa gäller bl. a. försörjningsuthållighet, försörjningsstandard, import och minskning av kommersiella lager under kristid samt befolkningens innehav av skodon vid början av en kris. Handelsministern framhåller att många av de antaganden som har gjorts kan diskuteras. Genom att man systematiskt har varierat olika förutsättningar täcks dock ett brett fält av tänkbara kriser och handelsministern anser att det nu finns en god grund för att ange de krav på skoproduktion i landet som försörjningsberedskapen kan anses ställa.

Utskottet vill närmare redovisa några av de mest väsentliga förutsättningarna för att beräkna kraven på skoproduktion i fred.

Uthålligheten är beräknad för ett krisfall som för Sveriges del varar omkring ett år. Under en del av denna tid antas råda krig i Europa. Sverige är då neutralt. Uthålligheten skall täcka också en påföljande efterkristid om ca två år.

Försörjningsstandarden har beräknats med utgångspunkten att skodon är en relativt varaktig konsumtionsvara. Standarden uttrycks därför som innehav av skor och inte som nytillförsel av skor.

Utredaren har föreslagit att varje människa i arbetsför ålder skall ha tillgång till ett par grova skor och ett par gummistövlar. Tilldelningen av arbetsskor föreslås motsvara förbrukningen under normala förhållanden. En särskild tilldelning av grova lågskor och gummistövlar beräknas för personer som i ett krisläge övergår till utomhusarbete. Träskor beräknas kunna användas i ökad utsträckning.

Flera remissinstanser är kritiska mot att inte även kängor/pjäxor ingår i "krisgarderoben", vilket var fallet i försörjningsberedskapsutredningens beräkningar (Ds H 1972:3). Handelsministern anser att en viss tillförsel av kängor och pjäxor till civilbefolkningen bör kunna tillgodoses utöver de behov av arbetsklädnad som utredaren har räknat med. Däremot anser han inte att varje person bör kunna garanteras ett par kängor/pjäxor.

Beträffande import under de tre åren har gjorts antaganden som varierar mellan 28 och 48 % av normal import.

Med variationer av olika antaganden har utredaren beräknat behovet av fredstida produktionskapacitet till 1,3–1,9 miljoner par läderskor per år. Handelsministern har lagt till viss tillförsel av kängor/pjäxor och därutöver räknat med en säkerhetsmarginal för bl. a. ransoneringstekniska svårigheter. Hans förslag är att en årlig produktion om ca 2 miljoner par läderskor skall säkerställas medan produktion av 2,5 miljoner par skall eftersträvas.

Utskottet anser liksom handelsministern att det nu finns tillräckligt underlag för att ange kraven på skoproduktion i landet och godtar liksom denne de beräkningsmetoder som har använts. Utskottet anser att det måste bli möjligt med en inte obetydlig tilldelning av kängor och pjäxor.

När det gäller gummistövlar täcks det av utredaren beräknade produktionsbehovet (0,6–1,0 miljoner par per år) genom ett särskilt avtal mellan staten och AB Tretorn (prop. 1976/77:16, FöU 1976/77:4, rskr 1976/77:31). Avtalet gäller åren 1977 och 1978.

Utskottet erinrar om att antagandena om krisimport är osäkra. De bygger på att det skall vara möjligt att i viss utsträckning importera lämpliga skodon även under och åren efter en period med väpnade konflikter i vår omvärld. Enligt vad utskottet har inhämtat är avsikten att under det kommande planeringsarbetet inom det ekonomiska försvaret göra en översyn av antaganden som gjorts i de olika kris- och angreppsfallen, bl. a. rörande importen.

Liksom handelsministern anser utskottet att en inhemsk produktion av ca 2 miljoner par läderskor om året bör säkerställas. En produktion av 2,5 miljoner par bör eftersträvas. Skillnaden upp till nuvarande produktionsnivå om ca 3 miljoner par kan betraktas som nödvändigt buffertutrymme i samband med åtgärder för omstrukturering av skoindustrin. Den löpande

produktionen kan behöva kompletteras med en viss produktionskapacitet i malpåse. God tillgång på reparationsverkstäder är ett mycket värdefullt komplement till den inhemska nytillverkningen vid en försörjningskris. Utskottet vill liksom näringsutskottet understryka vikten av att servicebehovet i ett krisläge noga beaktas i den fortsatta planeringen.

När det gäller åtgärder för att tillgodose behovet av framtida produktionskapacitet på skoområdet redovisas i propositionen olika förslag som har lagts fram. Det till överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) knutna beklädnadsrådet har föreslagit att den svenska läderskoindustrin omstruktureras kring ett antal s. k. hörnstensföretag. I princip skall varje hörnstensföretag och de till detta knutna företagen ha ett tillverkningsprogram som skiljer sig från övriga grupperingar. Beklädnadsrådet har vidare uttalat bl. a. att staten bör vara beredd att ta på sig ett ägaransvar i den utsträckning som krävs för att den föreslagna omstruktureringen skall kunna genomföras.

För att en produktion på den angivna nivån skall kunna upprätthållas anser handelsministern att olika åtgärder bör vidtas. En sådan åtgärd är att staten medverkar till att skoindustrin får en lämpligare struktur. En annan är att staten ger fortsatt stöd till produktivitetshöjande investeringar. Staten bör vidare kunna förklara sig beredd att teckna avtal med företag om upprätthållande av viss produktion och produktionskapacitet.

Handelsministern uttalar att en omstrukturering av skoindustrin i sina huvuddrag bör kunna ske efter de riktlinjer som beklädnadsrådet har föreslagit. Branschen domineras i dag av små företag. En omstrukturering och sammanläggning till större enheter bör därför enligt handelsministern kunna ge vissa stordriftsfördelar i produktionen, bättre ekonomi i materialförbrukningen och lägre försäljningskostnader. Dessutom ger sammanslagningar ökade möjligheter att inom branschen nyrekrytera skickliga företagsledare.

Samtidigt framhåller handelsministern dock att han anser att det finns en överdriven tilltro till sammanslagningarnas positiva effekter och möjligheter. Tidigare erfarenheter från skoindustrin visar enligt hans mening att stora företag inte nödvändigtvis har bättre förutsättningar att leva vidare än små. En omstrukturering får inte ske efter i förväg helt låsta modeller utan bör praktiskt växa fram på frivillighetens grund. Handelsministern betonar att omstruktureringen bör ske i samarbete med berörda företags fackliga organisationer. Han anser inte att några väsentliga fördelar står att vinna med att staten går in som företagare på detta område. Statens roll bör enligt handelsministern i stället vara att stimulera till en önskvärd omstrukturering och effektivitetshöjning hos skoindustrin.

Handelsministern ansluter sig till förslag av beklädnadsrådet om att en särskild delegation skall bildas för att leda och samordna omstruktureringen och effektiviseringen av skoindustrin. I delegationen avses ingå bl. a. företrädare för staten samt företrädare för arbetstagar- och branschorganisa-

tioner. Omstruktureringen bör enligt handelsministern i huvudsak kunna vara genomförd före utgången av år 1978.

I motionen 1976/77:1446 uttalas att det inte är sannolikt att man kan åstadkomma den behövliga strukturomvandlingen med hjälp av en under viss tid insatt bidragsgivning till enskilda och företag. Det krävs enligt motionärerna ett betydligt mer aktivt engagemang från samhällets sida om man skall nå det nämnda målet. De samhälleliga stödinsatserna blir sannolikt långvariga och omfattande. Samma bedömning har de fackliga organisationerna gett uttryck åt. Att åtgärderna är väsentliga för totalförsvaret är också skäl för ett aktivt samhällsengagemang i branschen.

Motionärerna förordar att riksdagen tar ställning för ett samhälleligt ägarengagemang i all den utsträckning som behövs för att upprätta hörnstensföretag i den omfattning som är nödvändig för att klara vår försörjningsberedskap. Under denna tid bör de nuvarande importrestriktionerna behållas. Vid bedömningen av vilka företag som skall ingå i denna grupp måste enligt motionärerna tas stor hänsyn till regional- och sysselsättningspolitiska förhållanden. Om staten till privata företag ger s. k. skostrukturlån om 75 % av köpeskillingen är det enligt motionärerna rimligt att samhället får en direkt insyn genom styrelsrepresentation.

Näringsutskottet anser att handelsministerns uttalanden är välgrundade och lämpade som riktlinjer för det fortsatta arbetet på en strukturomvandling inom skoindustrin. Enligt näringsutskottet kan erforderlig statlig styrning och kontroll av branschen åstadkommas utan att staten regelmässigt tar på sig någon ägarfunktion.

Försvarsutskottet delar näringsutskottets syn på tillvägagångssättet vid den önskvärda omstruktureringen och på statens roll i sammanhanget. Arbetet bör som handelsministern uttalar inte ske efter i förväg helt låsta modeller utan bör praktiskt växa fram på frivillighetens grund. Detta utesluter inte att det kan bli nödvändigt för staten att i något fall även ta på sig ett ägaransvar. Regional- och sysselsättningspolitiska förhållanden måste självfallet beaktas vid omstruktureringen.

En viktig förutsättning för att skoindustrin skall kunna effektiviseras på relativt kort tid är att den särskilda delegationen får goda förutsättningar för sitt arbete.

Samhället bör tillförsäkra sig insyn i företag som har förvärvats med utnyttjande till avsevärd del av skostrukturlån. Liksom näringsutskottet anser försvarsutskottet att det inte finns anledning för riksdagen att ställa krav på att sådan insyn skall utövas genom styrelsrepresentation.

Motionärerna hävdar vidare att det är betydelsefullt att omstruktureringen underlättas av ett visst importskydd under genomförandefasen. De anser att liberaliseringen av nuvarande importreglering inte bör ske förrän de föreslagna åtgärderna har fått avsedd effekt. Näringsutskottet erinrar om att importrestriktionerna tillhör regeringens kompetensområde och har inte någon invändning mot vad handelsministern har anfört i denna del.

Försvarsutskottet anser att problemen rörande försörjningsberedskapen i fråga om skor måste kunna lösas utan ett allmänt importskydd.

Frågan om detaljhandelns prissättningsmetod när det gäller skor är betydelsefull för konkurrenskraften hos den svenska skoindustrin och därmed för försörjningsberedskapen på detta område. Ett av yrkandena (yrkandet 2) i motionen 1976/77:1446 gäller denna fråga och har av försvarsutskottet överlämnats till näringsutskottet för behandling.

De delar av handelsministerns anförande som utskottet inte särskilt berört har inte föranlett någon erinran från utskottets sida.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört om försörjningsberedskapen m. m. på skoområdet,
2. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1976/77:1446, yrkandet 1, godkänner de åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet som föredragande statsrådet har förordat.

2. Anslagsfrågor för budgetåret 1977/78

Utskottet har inte något att erinra mot de förslag till anslag m. m. som regeringen redovisar i propositionen (s. 54–56).

Utskottet hemställer

1. att riksdagen under elfte huvudtiteln till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.,
2. att riksdagen under elfte huvudtiteln anslag Överstyrelsen för ekonomiskt försvar medger att avtal om statlig kreditgaranti för lån till teko-, sko- och garveriindustrier får ingås inom en ram av sammanlagt 85 000 000 kr.,
3. att riksdagen under fonden för låneunderstöd till *Lån till teko-, sko- och garveriindustrier* för budgetåret 1977/78 anvisar ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.,
4. att riksdagen under fonden för låneunderstöd medger att avtal om avskrivningslån till teko-, sko- och garveriindustrier får ingås inom en sammanlagd ram av 170 000 000 kr.,
5. att riksdagen under fonden för låneunderstöd till *Försörjningsberedskapslån* för budgetåret 1977/78 anvisar ett investeringsanslag av 11 000 000 kr.,
6. att riksdagen under fonden för låneunderstöd till *Skostrukturlån* för budgetåret 1977/78 anvisar ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.

Stockholm den 19 april 1977

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Glimnér (c), Holmqvist (s), Pettersson i Örebro (c), Gustavsson i Ängelholm (s), Karl Bengtsson i Varberg (fp), fru Sundström (s), herrar Björk i Gävle (c), Brännström (s), Oskarson (m), fru Ekelund (c), herrar Hedberg (s), Lindblad (fp) och Andersson i Gävle (s).

Reservation

av herrar Gustavsson i Eskilstuna, Holmqvist, Gustavsson i Ängelholm, fru Sundström, herrar Brännström, Hedberg och Andersson i Gävle (alla s) som beträffande punkten 1 anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 9 börjar "Försvarsutskottet delar" och på s. 10 slutar "allmänt importskydd" bort ha följande lydelse:

Försvarsutskottet delar den syn på tillvägagångssättet vid den önskvärda omstruktureringen och på statens roll i sammanhanget som har framförts i avvikande mening till näringsutskottets yttrande. Med hänsyn till betydelsen från beredskapssynpunkt och till de förutsebara svårigheterna att få till stånd effektiva hörnstensföretag talar starka skäl för att staten bör tillförsäkras ett väsentligt ägarinflytande i skobranschen. Utskottet biträder alltså motionen i denna del.

En viktig förutsättning för att skoindustrin skall kunna effektiviseras på relativt kort tid är att den särskilda delegationen får goda förutsättningar för sitt arbete.

Även beträffande samhällets insyn i företag som har förvärvats med utnyttjande till avsevärd del av skostrukturlån och när det gäller anstånd med upphävande av de gällande importrestriktionerna ansluter utskottet sig till vad som har anförts i motionen. Det vore olyckligt att slopa det skydd som dessa restriktioner innebär medan arbetet för omstrukturering av branschen pågår.

dels att utskottets hemställan (s. 10) i momentet 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med avslag på propositionen och med bifall till motionen 1976/77:1446, yrkandet 1, godkänner de åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet som har förordats i motionen.

Näringsutskottets yttrande 1976/77:1 y*Till försvarsutskottet*

Försvarsutskottet har genom beslut den 8 mars 1977 hemställt om yttrande av näringsutskottet över propositionen 1976/77:85 om åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet och över den motion, 1976/77:1446 av herr Brännstöm m. fl. (s), som sedermera har väckts med anledning av propositionen. Näringsutskottet får anföra följande.

Ett av yrkandena i motionen, rörande prissättningsmetoderna inom textildetaljhandeln, har överlämnats till näringsutskottet för behandling. Det ansluter till vad föredragande statsrådet anför på s. 53 f. i propositionen. Utskottet vill här nämna att avsikten är att detta motionsyrkande tillsammans med ett tidigare, likartat motionsyrkande skall tas upp i samband med propositionen 1976/77:105 om åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna. Utskottet går därför inte in på prissättningsfrågan i detta sammanhang.

Utgångspunkten för propositionen är att det är nödvändigt från försörjningsberedskapssynpunkt att en viss löpande produktion av läderskor – minst 2 milj. par men om möjligt 2,5 milj. par – upprätthålls i fredstid. Näringsutskottet går inte närmare in på de överväganden i fråga om försörjningsuthållighet, försörjningsstandard, utrikeshandel etc. som denna bedömning är baserad på men finner slutsatsen realistisk.

Såsom redovisas i propositionen finns av försörjningsberedskapsmässiga skäl redan nu flera slags stöd till skoindustrin. En grundtanke i propositionen är att ytterligare åtgärder bör vidtas i syfte att skoindustrin skall få en lämpligare struktur. Bl. a. skall en sammanläggning till större enheter främjas. För ändamålet föreslås ränte- och amorteringsfria skostrukturlån, som successivt avskrivs. Under det erforderliga förhandlings- och strukturingskedet, då en särskild delegation skall leda och samordna effektiviseringen av skoindustrin, skall försörjningsberedskapslån kunna utgå. Sådana kan ges redan nu, men de utformas enligt propositionens förslag på ett sätt som är fördelaktigare för företagen. Även i en fortsättningsfas skall staten på grundval av offerter från företag kunna köpa en beredskapstjänst som innebär att viss löpande produktion och upprätthållande av viss produktionskapacitet fullgörs. Ytterligare medel för investeringar inom skoindustrin och en utvidgad ram för statlig kreditgaranti för samma ändamål skall också ställas till förfogande.

Några särskilda frågor rörande de föreslagna åtgärderna diskuteras i det följande, när utskottet tar upp de synpunkter på propositionen som framförs i motionen. I övrigt, alltså vad gäller huvuddragen i åtgärdsprogrammet, ansluter sig utskottet till vad som föreslås i propositionen. Utskottet vill betona att de angivna åtgärderna visserligen ligger i linje med näringspolitiska

insatser som görs också för andra branscher men får en sammanlagd omfattning som kan motiveras endast av kravet på försörjningsberedskap. I det sammanhanget vill utskottet understryka vikten av att – som föredragande statsrådet uttalar – servicebehovet i ett krisläge nog beaktas i den fortsatta planeringen.

I sin framställning om de föreslagna åtgärderna för en omstrukturering av skoindustrin varnar föredragande statsrådet för en överdriven tilltro till sammanslagningarnas positiva effekter. Han vill inte utesluta att försörjningsberedskapen också kan stödja sig på vissa företag som inte deltar i en sammanläggning. En omstrukturering bör praktiskt växa fram på frivillighetens grund, säger han och betonar att den bör ske i samarbete med berörda företags fackliga organisationer. I det sammanhanget deklarerar statsrådet också att han inte kan se att några väsentliga fördelar skulle stå att vinna med att staten gick in som företagare på detta område. Statens roll bör i stället, anser han, vara att stimulera till en önskvärd omstrukturering och effektivitetshöjning.

Härvidlag hävdar motionärerna en annan mening. De kräver ett betydligt mera aktivt engagemang från samhällets sida och anför att man inte "av doktrinära skäl" kan utesluta ett samhällligt ägarengagemang. Ett sådant bör, menar de, aktualiseras i all den utsträckning som behövs för att upprätta de s. k. hörnstensföretag på vilka försörjningsberedskapen skall bygga. De rekommenderar stor hänsyn till regional- och sysselsättningspolitiska förhållanden vid bedömningen av vilka företag som skall ingå i denna grupp.

Utskottet finner föredragande statsrådets nyss refererade uttalanden välgrundade och lämpade som riktlinjer för det fortsatta arbetet på en strukturomvandling inom skoindustrin. Vad han säger om ett statligt ägarengagemang uppfattar utskottet inte som ett doktrinärt ställningstagande utan som en praktisk konklusion i det aktuella fallet. Snarare kan motionärernas ståndpunkt i denna fråga betecknas som doktrinär. Utskottet anser att erforderlig statlig styrning och kontroll av branschen kan åstadkommas utan att staten regelmässigt tar på sig någon ägarfunktion. Att regional- och sysselsättningspolitiska förhållanden skall beaktas vid omstruktureringen finner utskottet vara självklart och ingalunda motsagt i propositionen.

De stödformer som föreslås bör, säger motionärerna, bara om synnerliga skäl talar för det utgå till andra företag än de som finns med i omstruktureringsprocessen. Som ett sådant skäl anges att det rör sig om stöd till produktion som är absolut nödvändig för försörjningsberedskapen. Med hänsyn till denna reservation har utskottet svårt att finna någon avgörande skillnad mellan propositionens och motionens linje i den frågan. En avsevärd flexibilitet torde få tillåtas vid den praktiska tillämpningen av stödprogrammet.

Eftersom förvärv av skoföretag eller delar av sådana till så mycket som 75 % skall kunna finansieras med skostrukturlån bör samhället genom styrelserepresentation erhålla direkt insyn i de företag som får sådana lån, menar

motionärerna.

Utskottet anser det liksom motionärerna både riktigt och viktigt att samhället får insyn i dessa företag. Detta kan emellertid åstadkommas även på andra – säkerligen ofta effektivare – sätt än genom styrelserepresentation. Något generellt krav på sådan finns det därför inte anledning att ställa upp.

Föredragande statsrådet aviserar att han, om riksdagen godkänner de åtgärder som föreslås i propositionen, kommer att förorda att regeringen upphäver det allmänna importskydd som skoindustrin nu får genom globalkontingentering. Motionärerna hävdar att det är betydelsefullt att omstruktureringen underlättas av ett visst importskydd under genomförandefasen.

Att besluta i fråga om importrestriktionerna tillhör regeringens kompetensområde. Mot bakgrund av erfarenheterna av den nu tillämpade importregleringen finner utskottet inte skäl att invända mot den ändring som handelsministern har i sikte.

Stockholm den 12 april 1977

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Sjönell (c), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (c), Blomkvist (s), Andersson i Örebro (fp), Wååg (s), fru Hansson (s), herrar Petersson i Ronneby (c), Ångström (fp), fru Oskarsson (c), herrar Siegbahn (m), Jonsson i Husum (s), fru Radesjö (s) och herr Svensson i Skara (m).

Avvikande mening

av herrar Svanberg, Bengtsson i Landskrona, Blomkvist, Wååg, fru Hansson, herr Jonsson i Husum och fru Radesjö (alla s) som anser att yttrandet fr. o. m. det stycke som börjar med "Utskottet finner" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att staten måste gripa in mera aktivt i omstruktureringen än vad föredragande statsrådet tycks räkna med. Som anføres i motionen talar en rad skäl för att staten bör ha ett väsentligt ägarinflytande i branschen. Utan att staten tar på sig huvudansvaret torde det vara vanskligt att få effektivt fungerande hörnstensföretag. Utskottet vill understryka vad motionärerna säger om vikten av att det i detta sammanhang tas stor hänsyn till regional- och sysselsättningspolitiska förhållanden.

De stödformer --- (= utskottet) --- menar motionärerna.

Utskottet ansluter sig till motionärerna, som enligt dess mening ger uttryck för ett självklart krav när det gäller företag som i så hög grad baserar sin existens och verksamhet på omfattande ekonomiska insatser från statens sida.

Föredragande statsrådet --- (= utskottet) --- under genomförandefasen.

Motionärernas synpunkt är enligt utskottets mening angelägen. Riksdagen bör därför ge till känna som sin mening att det tills vidare bör få anstå med ett upphävande av de nu gällande importrestriktionerna.

